

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи
Н.А. Тюхтенко

«*04*» *березня* 20*20* р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
З ПЕРЕДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Факультет	біології, географії і екології
Кафедра	ботаніки
Галузь знань	09 Біологія
Спеціальність	091 Біологія
Курс	2 м
Форма навчання	денна

Херсон 2019-2020 н.р.

Програма розроблена:

1. Сидорович М.М., професор, доктор педагогічних наук
2. Гасюк О.М., доцент, кандидат біологічних наук
3. Мойсієнко І.І., професор, доктор біологічних наук
4. Мельник Р.П., доцент, кандидат біологічних наук

Затверджена на засіданні кафедри ботаніки
Протокол від «30» серпня 2019 року № 1
Завідувач кафедри ботаніки І.І. Мойсієнко І.І.
«30» серпня 20 19 року

ВСТУП

Переддипломна практика є одним з важливих елементів підготовки викладачів біології

Переддипломна практика спрямована на вдосконалення дослідницьких та творчих якостей студентів, а також їх ознайомлення з практичними питаннями організації наукових досліджень в галузі біології. Під час переддипломної практики перевіряється рівень наукової підготовки студентів, їх знань, вмінь і навичок щодо проведення досліджень, спрямованих на всебічне оволодіння основними методами і засобами біологічних досліджень, обробкою отриманої статистичної інформації.

Переддипломна практика студентів спеціальності 091 Біологія організується на базі кафедри ботаніки та кафедри біології людини та імунології, а також науково-дослідних лабораторій цих кафедр. Розподіл по груповим керівникам здійснюється відповідно до наказу про затвердження тематики кваліфікаційних робіт.

Набуті знання та вміння студенти використовують при оформленні та захисті кваліфікаційних робіт.

Переддипломна практика проводиться у 3 семестрі та триває 8 тижнів з 02 по 13 вересня 2019 року та з 13 листопада по 17 грудня 2019 року.

Обов'язки керівника практики:

1. Організовує роботу студентів на базі випускаючої кафедри та науково-дослідної лабораторій по узгодженню з їх завідувачами.
2. Контролює проходження студентами переддипломної практики, дотримання ними встановленого режиму роботи.
3. Надає консультативну допомогу студентам під час виконання ними завдань практики та оформлення звіту практики.
4. Підводить підсумки переддипломної практики і звітує про них на засіданні кафедри.

Обов'язки студента-практиканта:

1. Бере участь у настановчій і підсумковій конференціях з переддипломної практики.
2. Своєчасно прибуває до місця проходження практики.
3. Виконує всі розпорядження керівника практики, дотримується встановленого режиму роботи.
4. Виконує всі необхідні види робіт, передбачені програмою переддипломної практики.
5. У встановлені строки надає звіт за результатами практики.

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ

Мета практики полягає у формуванні дослідницьких навичок та вмінь, необхідних для практичного застосування новітніх наукових досягнень у професійній діяльності, з метою використання у дипломній роботі (дипломному проєкті).

Завдання практики передбачають:

1. Поглиблення та закріплення теоретичних знань студентів щодо організації наукових досліджень з біології, отриманих ними під час вивчення фундаментальних та прикладних дисциплін. Ознайомлення з організацією роботи науково-дослідних лабораторій при випускаючих кафедрах.

2. Вдосконалення вміння застосовувати набуті знання на практиці під час проведення дослідницької роботи, обробки отриманих даних та оформлення результатів у вигляді кваліфікаційної роботи.

3. Формування вміння робити наукові доповіді та кваліфіковано вести наукову дискусію.

4. Формування вміння користуватися сучасними інформаційними засобами з метою ознайомлення з останніми досягненнями сучасної вітчизняної та зарубіжної біології. Розвиток творчого ставлення до професії викладача біології, прагнення до постійного професійного самовдосконалення.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Ознайомлення з організацією роботи науково-дослідних лабораторій при кафедрі біології людини і імунології та кафедра ботаніки. Вивчення специфіки планування, підготовки та методик досліджень в різних галузях біології. Поглиблене вивчення одного з напрямків наукової роботи кафедри, ознайомлення з ресурсами мережі Інтернет, які можуть бути використані в науковій та практичній діяльності викладача біології. Ознайомлення з вимогами до оформлення кваліфікаційної роботи та супровідних документів, наукової доповіді за матеріалами кваліфікаційної роботи, відповідних ілюстративних матеріалів, правил вести наукову дискусію, до звіту про проходження переддипломної практики.

На настановних конференціях студент-практикант отримує вступний інструктаж з охорони праці, протягом практики - поетапний інструктаж щодо правил роботи в лабораторіях і протипожежної безпеки.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Перед початком переддипломної практики проводиться настановча конференція, на якій завідувач кафедри та керівник практики розкривають перед студентами мету практики, знайомлять їх з основними завданнями, порядком проходження практики та оформлення звіту.

В період проходження переддипломної практики студенти виконують наступні види робіт:

- ознайомлення з організацією наукової роботи кафедр та науково-дослідних лабораторій випускаючих кафедр;
- поповнення експериментальних даних кваліфікаційної роботи;
- вивчення специфіки планування, підготовки та проведення досліджень;
- поглиблене вивчення одного з напрямків наукової роботи кафедр та лабораторій (за індивідуальними завданнями);
- ознайомлення з ресурсами мережі Інтернет, які можуть бути використані в науковій та практичній діяльності вчителя біології;
- завершення оформлення магістерських робіт й супровідних документів;
- підготовка наукової доповіді за матеріалами кваліфікаційних робіт, відповідних ілюстративних матеріалів, розвиток уміння вести наукову дискусію;
- підготовка звіту про проходження переддипломної практики.

Порядок виконання названих видів робіт визначається керівником переддипломної практики за узгодженням із завідувачами випускаючих кафедр та лабораторій.

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

По закінченні переддипломної практики проводиться заключна конференція, на якій студенти звітують про виконану роботу, а також висловлюють свою думку щодо змісту та організації практики.

Звіт переддипломної практики здійснюється у формі передзахисту кваліфікаційної роботи та надання інформації щодо оприлюднення результатів досліджень (статті, тези, виступи на конференціях тощо). Результати передзахисту заносяться у протоколи засідань кафедри (міжкафедрального семінару).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рекомендовано ставиться у випадку, коли доповідь на підсумковій конференції за результатами кваліфікаційної роботи відповідає наступним критеріям:

№	Критерії оцінювання	Кваліфікаційна робота (проект) магістра
I. ЯКІСНІ ПАРАМЕТРИ РОБОТИ		
1	Аргументація актуальності теми, її теоретичної і практичної цінності	Актуальність, теоретична і практична цінність.
2	Достатність використання наукової	Вітчизняна, зарубіжна, Web-ресурси

	літератури	
3	Необхідність і достатність емпіричних даних для розв'язання визначених завдань	Обов'язково
4	Обґрунтованість методики дослідження	Обов'язково
5	Обґрунтованість аналізу й інтерпретація отриманих результатів	Обов'язково
6	Відповідність висновків завданням дослідження	Обов'язково
7	Аргументоване обґрунтування рекомендацій і пропозицій, що представляють науковий і практичний інтерес з обов'язковим використанням практичного матеріалу	Обов'язково
8	Зв'язок з науковими програмами, планами, темами	Обов'язково
9	Відповідність структури роботи обраній темі	Обов'язково
10	Чіткість, логічність, послідовність викладення матеріалу	Обов'язково
11	Грамотність.	Обов'язково
12	Якість і вірність оформлення роботи	Обов'язково
13	Етичний аспект роботи, дотримання норм академічної доброчесності	Обов'язково
II. ДОПОВІДЬ НА ПЕРЕДЗАХИСТ:		
14	Лаконічність і логічність виступу студента	Обов'язково
15	Наявність демонстраційного матеріалу	Обов'язково
17	Уміння вести полеміку з питань випускної роботи	Обов'язково
III. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ		
18	Самостійність і планомірний, систематичний характер роботи студента над темою	Обов'язково
19	Своєчасність підготовки роботи до захисту відповідно регламенту роботи університету	Обов'язково
ДОТРИМАННЯ НОРМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ		
20	Оцінювання кваліфікаційної роботи (проекту) щодо критерію етичного аспекту та дотримання норм академічної доброчесності (регламентується Порядком виявлення та запобігання академічному плагіату у науково-дослідній та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти)	Відповідно Положення про дипломну роботу (дипломний проект) (Наказ в.о. ректора ХДУ від 07.04.2015р №197-Д)

Не рекомендовано ставиться у випадку, коли представлена робота на підсумковій конференції переддипломної практики має наступні недоліки:

1. Недоліки в оформленні.
  - Відсутність будь-якої складової у структурі роботи, що передбачено чинними вимогами університету до роботи певного рівня вищої освіти.
  - Недотримання вимог щодо оформлення робіт.
  - Відсутність авторської інтерпретації змісту таблиць і графіків.
  - Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог дійсного Положення про кваліфікаційну роботу (проект).
  - Обсяг роботи не відповідає вимогам.
2. Недоліки змісту як структурної складової роботи.
  - Зміст роботи не розкриває тему повністю.

-Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта, тобто не стосуються теми (предмету, об'єкту) дослідження.

3. Недоліки вступу.

-Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.

- В об'єкті не виділяється та його частина, яка є предметом дослідження.

- Має місце збіг формулювання проблеми, мети, завдань роботи.

4. Недоліки оглядово-теоретичного розділу роботи.

- Відсутність згадування важливих літературних джерел, що мають пряме відношення до розв'язання проблеми та опублікованих у доступній для студентів літературі, що вийшла друком за останні 5 років.

- Використання великих фрагментів чужих текстів без вказівки на їх джерела, у тому числі кваліфікаційних робіт (проектів) студентів минулих років.

- Відсутність аналізу вітчизняних та зарубіжних праць, присвячених проблематиці дослідження.

- Тема роботи не збігається з метою дослідження.

5. Недоліки аналітичного та емпіричного розділів роботи.

- Робота побудована на основі чужої методики, модифікованої і скороченої автором без перевірки якості модифікації і скорочень.

- Автор використовує методики без посилань на джерело їх отримання або їх автора.

- У роботі відсутній детальний опис процедури проведення дослідження: за наведеним описом відтворення процедури є неможливим.

- У роботі відсутня інтерпретація отриманих результатів, висновки побудовані як констатація первинних даних.

6. Недоліки висновків.

- Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають визначеним завданням.

7. Етичні аспекти роботи.

- Автор порушив етичні норми, невиправдано розкрив анонімність учасників дослідження.

- Автор використовує дані інших дослідників без посилання на їх праці, де ці результати опубліковані.

- Автор формулює практичні рекомендації, пропонуючи рішення, що виходять за межі його професійної компетентності і можуть мати непередбачувані наслідки для суспільства.

НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

Основна література:

1. Беляев Ю.І., Мішуков О.В. Болонський процес. Хрестоматія - Херсон: Видавництво ХДУ, 2005. – 276 с.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч.посібник. – К.:Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
4. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: [навч. посібник] / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: 2003. – 116 с.
5. Положення про проведення практики студентів ВНЗ України розробленого у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», Указ президента України від 04.07.2005р. №1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні».
6. Підготовка магістрів в Інституті природознавства Херсонського державного університету. Навчально-методичний посібник / Колектив укладачів: професори - М.Ф.Бойко, С.Г.Чорний, доценти - О.Є.Блінова, В.Д.Кошелева, О.Н.Речицький,

- Л.Ю.Русіна, С.К.Семенюк, О.Б.Спринь, Р.Т.Чарнецька, С.В.Шмалей, Л.П.Шумакова. - Херсон: Вид-во ХДУ, 2003.- 87 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посібн. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.
  8. Шмалей С.В., Гасюк О.М., Вишневська Л.В., Богуславський А.Ю., Іванішук С.М. Випускна робота у вищому навчальному закладі: методика організації дослідження, написання, правила оформлення та захисту. Посібник для студентів. – Херсон: вид-во ХДУ.- 2007.- 45 с.
  9. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с. [електронний ресурс]. URL: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/Konversky_osn_metod_ta_org_na_uk_dosl.2010.pdf

Додаткова література:

1. Белановский С.А. Метод фокус-групп/ С.А. Белановский. – М: Магистр, 1996. – 272 с.
2. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень/ М.Т.Білуха. – Київ: Наука, 2002. – 479 с.
3. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень/ М.Т.Білуха. – К: Вища школа, 1997.– 300 с.
4. Довідник здобувача наукового ступеня: Зб.нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестації наук.кадрів вищої кваліфікації. / Упоряд. Ю.І. Цеков; Попереднє слово Р.В. Бойка. - К.: Ред. "Бюл. ВАК України", 1999. – 64 с.
5. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень/ А.М Єріна, В.Б.Захожай, Д.Л.Єрін. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.– 376 с.
6. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень: [навч. посібник]/ В.В.Ковальчук, Л.М.Моїсеєв.– К.: ВД „Професіонал, 2005. – 240 с.
7. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
8. Переддипломна практика: Методичні вказівки для здобувачів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 131 «Прикладна механіка» / Ю.Б. Капаціла, І.Г. Ткаченко, І.Б. Окіпний, В.С. Сенчишин. - Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя [електронний ресурс] URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/20724/2/PDP.pdf>
9. Положення про дипломну роботу (дипломний проект) ХДУ. URL: <http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/DMethodics/EduProcess.aspx>
10. Положення про проведення практики студентів ХДУ: <http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/DACademicServ/DMethodicsPractice.aspx>
11. Положення про академічну доброчесність ХДУ: <http://www.kspu.edu/Information/Academicintegrity.aspx>
12. Рижко В.А. Концепція як форма наукового знання / В.А.Рижко. – К.: Вища школа, 1995.– 324 с.
13. Робоча програма переддипломної практики. Спеціальність Біологія (Бакалавр), 2016. /Дрегваль І.В. – Цифровий репозитарій Дніпропетровського національного університету імені Івана Гончара [Електронний ресурс] URL: http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=5276
14. Робоча програма Переддипломної практики. Спеціальність Науки про Землю (гідрологія), 2016 /Луньова О. В. – Цифровий репозитарій Дніпропетровського національного університету імені Івана Гончара [Електронний ресурс] URL: http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=2850
15. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
16. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень:[підручник]/ Д.М.Стеченко,

- О.С.Чмир. – К.: Знання, 2005. –309 с.
17. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій/ А.С. Філіпенко. – Київ: Академвидав, 2004. – 208 с.
  18. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: [навчальний посібник]/ Г.С. Цехмістрова.– К.: ВД «Слово», 2004. – 240 с.
  19. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: [підручник]/ В.М.Шейко, Н.М.Кушнарєнко. – Київ: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
  20. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 3-є вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
  21. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
  22. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».